

Vendég a vendégjelenségről

SZÖVEG: TERRAY ISTVÁN, FOTÓ: MIKE TAMÁS

Nagy visszhangja volt a honi sajtóban megjelent, Kincstári szocializmusból a kincstári kapitalizmusba című cikkének, mely a magyar gazdaság és politika alapvető problémáival foglalkozott. Írásából úgy tűnt, hogy a messziről jött ember nézőpontjából látja a magyar helyzetet, pedig nem csak kívülről szemléli a hazai eseményeket. Morita Tsuneo (59) hosszú évek óta nálunk él és dolgozik, jól beszél magyarul, feleséget is innen választott. A hobiból évente több félmaraton is teljesítő közgazdász tehát amellet, hogy kritikusan tekint a gazdasági folyamatokra, azért szeret itt élni. Szerinte komoly kulturális szakadék húzódik a nálunk megtelepült multik külföldről ideküldött vezetői és a magyar alkalmazottak közt, ami egyik félnek sem tesz jót.

• Hogyan került kapcsolatba Magyarországgal?

Véletlenül. Amikor a hetvenes évek közepén egyetemi oktató lettem, nagyon éreztették hatásukat nálunk a hatvanas évek végének diákmozgalmai. Csakúgy, mint Európában, szélsőséges bandák jelentek meg a japán egyetemeken is, az órákat megszakítva hirdették nézeteiket. Keresni kezdtem a lehetőséget, hogy más egyetemre, vagy külföldre mehessek. Egyik tanárom javasolta, hogy próbáljak meg Magyarországra kerülni. Addig erre nem gondoltam, de elnyertem egy ösztöndíjat és hetvennyolcban jöttem ide először. Az volt a célom, hogy a szabadidőmet hasznosan töltssem el a Közgazdasági Egyetemen, amihez néhány hónapig a nyelvet is tanulnom kellett. Úgy gondoltam, ezt kicsit komolyabban kell venni, ennek érdekében lefordítottam egy árpolitikával foglalkozó könyvet japánra. Abban az időszakban több, nemzetközi hírű magyar közgazdász tevékenykedett, és amikor visszatértem a tokiói egyetemre, létrehoztam egy oktató csereprogramot a két egyetem között 1982-ben. Nemsokára előbb Kornait, majd másokat is sikerült meghívnom, vendégprofesszornak. Azóta is folyamatosan foglalkozom Kornai munkáival, illetve széles körű partneri kapcsolatot építettem ki a vendégoktatókkal.

• Aztán újra Budapestre került?

Nyolcvannyolcban megbízást kaptam a Külügyminisztériumtól, hogy dolgozzam szaktanácsadóként az itteni Japán Nagykövetségen.

• Éppen a legérdekesebb időszakban.

Igen, augusztusban érkeztem, amikor már megkezdődött az átalakulás. Tapasztalataimból írtam meg a Magyar gazdasági reform története című könyvet, mely kilencvenben jelent meg Japánban. Aztán úgy határoztam, hogy itt, helyben tanulmányozom tovább a folyamatot.

• Kifejezetten a gazdaság érdekelt, vagy az emberek, az ország is?

Minden érdekelt. Addigra széles baráti köröm alakult ki. Sok érdeklődő érkezett a követségre Japánból, kapcsolatba kerültem a Nomura pénzügyi csoporttal. Ennek eredményeként kerültem ismét Budapestre és kilencvenegyétől tíz éven keresztül a Nomura Befektetési Banknak

dolgoztam. Közben írtam gazdasági témában is, majd amikor a tőzsdei befektetések elkezdtek csökkenni, úgy éreztem, mással kellene foglalkozni. A szülővárosomból egy cégvezető azzal a kérdéssel keresett meg, hogyan találhatna Magyarországon tehetséges mérnököket, akik esetleg a cége számára dolgoznának. Arra jutottam, olyan területen kellene tevékenykedni, ahol összekapcsolható a japán technológia és a magyar tehetség. Kilencvenhétben alakult meg az a kft., aminek négy évvel később ügyvezetője lettem, és ahol azóta is dolgozom. Cégen belül elsősorban szoftvert fejlesztünk, külső partnereinkkel közösen pedig kutatásokat végzünk.

• Tehát most teljesen mással foglalkozik, mint eddig?

Igen. Nagyon elkésérít, hogy mennyit gyengült a gazdaságelmélet pozíciója a nyolcvanas évekhez képest. Nem képes segíteni az átalakulást. Ma inkább a konkrét eredményeket nyújtó műszaki kutatókkal érdemes együtt dolgozni. A társadalmi területen lévő kutatók sokszor a levegőbe beszélnek, nincs konkrét eredménye munkájuknak.

• Cikkéből viszont az derül ki, hogy közgazdasági érdeklődése megmaradt.

Természetesen. Tovább folytattam például a fordítói tevékenységet. Marx György A marslakók érkezése című könyvét sokan olvasták Japánban is. A legújabb, tavalyi Kornai életrajz fordításomat a legnépszerűbb japán gazdasági folyóirat az elmúlt év legjobb gazdasági kiadványainak ranglistáján a kilencedik helyen értékelte.

• Mit gondol a magyar oktatás mai állapotáról?

Ezen a területen rengeteget változott a helyzet a két világháború köztihez képest. Megszűnt az elitoktatás, és a tömegoktatás vette át a helyét. Ugyanakkor itt lenne az ideje visszanyúlni a hagyományokhoz, és versenyképesebb iskarendszert létrehozni. Vannak erre jó próbálkozások, ezen a téren lenne mit tanulni az ázsiai országoktól, ahol már megvalósult a többszörös oktatás.

• **Kritikát fogalmaz meg a multiknál dolgozó magyar dolgozó munkájával szemben is.** Fő célom annak tisztázása volt, hogy nem kell mindenáron a működő tőke idevon-

zására alapozni a gazdaságot. Az export-bázisként felépített nemzetközi cégek nem gondolnak a teljes céglokalizálódásra, fontos nekik a cég mozgósíthatósága, hiszen, ha versenyképességük megszűnik, könnyen el kell tudniuk költözni egy másik országba. Hosszú távon viszont az az előnyös a magyar gazdaság számára, ha itt maradnak a vállalkozások, a működő tőke viszont sem technológiát, sem tudást nem honosít meg igazán. A szolgáltatási ágazatok, mint a bankszektor vagy az IT-ágazat persze teljesen másként működnek. Ezek jobban kötődnek működési helyükhöz, és ha távozik is a külföldi tőke, tudásuk akkor is itt marad. De a multi iparcégekben soha nem lesz teljes céglokalizálás, ezért jelent meg az a fajta furcsa viselkedésmód és jelenség az itteni cégekben belül, amit én „vendégjelenség”-nek neveztem el. A magyarok az itteni cégekben sokszor „vendég”-ként dolgoznak, ami nem saját tulajdonuk, nem otthonuk.

• **Ezeknél az ipari multicégeknek ön szerint a fontos döntéseket nem magyarok hozzák meg?**

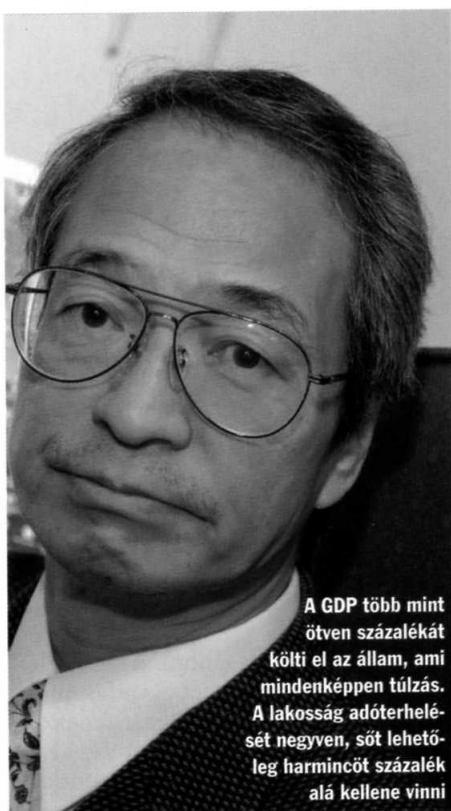
A külföldi menedzser a döntéshozatalba be sem vonja a magyarokat, kommunikációs szakadás van. Még az ebédet sem egy helyen fogyasztják el. Hiába tehetséges a magyar szakember, az ő dolga csak a helyi gyártás zavartalan működtetése.

• **Nem is lát lehetőséget e technológiák hosszú távú helyben tartására?**

Most írom az újabb cikkemet, mely részletesen tárgyalja a kérdést. Az eddigiek csak a nagy ipari cégekről szólnak, más ágazatra, vagy belföldre termelő cégekre más vonatkozik. Másképp viselkedik egy japán cég itt, és másképp az USA-ban, ahol nagy piacra termel. Ott jobban be kell vonni a helyi menedzsmentet, teljes lokalizálás történik. A jövőben erre kellene törekedni. A keleti és déli piacra való export bázisává kellene válni, akkor az ipari szektorban dolgozó magyar menedzserréteg kilátásai is mások lehetnének.

• **Mire vonatkozik még a már említett vendégjelenség?**

Egyetemes jelensége ez a rendszerváltás időszakának. Például az orvosok, akik számla ellenében dolgoznak teljes munkaidőben, nem az intézményük érdekeit tartják szem előtt, hanem csak saját érdekeiket, óraadó vendégként vannak jelen munkahelyükön. Ez a jelenség több más területen is megjelenik. Ahol viszonylag alacsony bért fizetnek, ezért a fő munkahelyen minimalizálják tevékenységüket, máshol keresnek mellékjövedelmet. Ipari területen a multik egyik fő problémája, hogy a munkások, akiket nem fizetnek meg eléggé, sokat vannak beteg-

A GDP több mint ötven százalékát költi el az állam, ami mindenképpen túlzás. A lakosság adóterhelését negyven, sőt lehetőleg harmincöt százalék alá kellene vinni

szabadságon. Naponta legalább tízszeresére nő a munkások távolléte. Ez a tulajdonosok szemében a kommunizmus örökségének tűnik.

• **És ön szerint?**

Ez nem ázsiai ország, itt, amint sehol másutt sem Európában, nem lehet alacsony bérért dolgoztatni az embereket. Ezért jelenik meg ezen a területen is a már említett vendégjelenség, mint tipikus viselkedési mód. A munkamorált tönkreteszi, ha mindenki részmunkaidős óraadóként viselkedik, ez senkinek nem jó.

• **A kis- és középvállalatokra mindez nem vonatkozik?**

Ott látható a tulajdonos, aki mindent kézben tart. Ezért is hangsúlyozom, hogy a hazai vállalkozásokat támogatni kell, mert a nemzetgazdaság alapbázisát a kis- és középvállalkozásoknak kell alkotniuk.

• **Kinek a feladata a támogatás?**

Úgy gondolom, a kormányé. Nem szabad feleslegesen újraelosztásra költeni a pénzt, inkább hosszú távon kell gondolkodni, megteremteni a nemzeti gazdaság gerincét.

• **Milyen területet kellene ön szerint inkább támogatni?**

Az IT és az idegenforgalom területét emelném ki, de tulajdonképpen a kreatív kis- és középvállalkozókat – különösen az iparban – kellene támogatni.

• **Érez pozitív változást ezen a területen?**
Inkább magánéletemben találkozom magyar kisvállalkozókkal, és nagyon örülök,

ha jó, rendes szolgáltatást kapok. De ilyen ritkán tapasztalok, még mindig általános az, hogy valaki késve, rosszul dolgozik. Japánban, ha valaki nem tevékenykedik korrekt módon, hamar tönkremegy, ezért mindenki igyekszik.

• **A japán és magyar emberekkel kapcsolatban milyen különbségeket lát?**

Ezen sokat gondolkodtam, inkább az európai és ázsiai emberek közötti különbségről tudok beszélni. Az ázsiai nagyvárosokban nagyon sokan laknak, ott túlélni állandó harcot jelent, még a közlekedés, a munkába járás is az. Túl kicsi a távolság az emberek között, azért figyelni kell egymásra, hogy ne okozzunk konfliktust. Ezért mások a viselkedési normatívák az ottani társadalmakban. Ehhez képest az európai egy „ritkább” társadalom, ezért az életstílus sokkal emberibb, barátságosabb. Persze ehhez hasonlít a helyzet az ázsiai vidéken is.

• **A jelenleg nálunk zajló gazdasági fordulatot jónak látja?**

Annak iránya szerintem nem rossz, ám a politikusokat mindkét oldalon csábítja a helyzet a populizmusra. A gázártámogatással kapcsolatos lépéseket is végre lehetett volna más módon, sokkal hatékonyabban hajtani. A feleslegesen bonyolult rendszer drága, senkinek nem jó, és ez minden egyéni intézkedéssel kapcsolatban elmondható.

• **Milyen reményei vannak gazdaságunk jövőjével kapcsolatban?**

Alapvetően optimista vagyok, de a felesleges kiadásokat csökkenteni kellene. A GDP több mint ötven százalékát költi el az állam, ami mindenképpen túlzás. A lakosság adóterhelését negyven, sőt lehetőleg harmincöt százalék alá kellene vinni. Ahhoz, hogy minél több jövedelem maradjon a polgárok kezében, mindkét oldalnak meg kell változtatnia gondolkodásmódját.

• **Sokáig marad még Magyarországon?**

Kapok Japánból ajánlatokat, és már nem vagyok fiatal. Ha most maradok, akkor már soha nem megyek vissza.

• **Mi az, ami miatt szeret itt élni?**

Japánban sok idegesítő dolog történik a társadalomban, és a feszültség irritálja az embereket. A nem aktív, nyugdíjas embereknek biztosan kellemesebb hely Magyarországon és kulturális szempontból is több lehetőséget nyújt. A klasszikus zenét és az operát itt szerettem meg Magyarországon, ezen a területen sokat tanultam magyar barátaimtól.

További részletek a **CFOL.hu** GAZDASÁGI ÉS ÉLETMÓDMAGAZIN oldalán!